

כיצד ישראל מתחמקת מסמכות בית הדין הפלילי הבינלאומי (ICC)

מה יקרה אם בית הדין הפלילי הבינלאומי (ICC), המופקד על העמדה לדין של הפשעים החמורים ביותר בעולם, יהיה חסר אונים מול התחמקות ערמומית של מדינה אחת? ישראל הפכה את עקרון המשלימות של ה-ICC למגן, המונע חקירות עצמאיות באמצעות חקירות מדומות. מאמר זה חושף כיצד ישראל מנצלת פרצה משפטית זו, כופה מערכת משפט כפולה המעדיפה מתנחלים אלימים על פני פלסטינים מדוכאים, ונשענת על סנקציות אמריקאיות המשתקות שופטי ICC באמצעות רשת SWIFT, מאסטרקארד/ויזה ורשימות איסור טיסה. הטבח של הינד רג'אב וטבח הפרמדיקים ברפיח חושפים את עומק האסטרטגיה הזו, ודורשים פעולה בינלאומית דחופה.

ניצול עקרון המשלימות

עקרון המשלימות של ה-ICC, המעוגן בסעיף 17 של חוקת רומא, מאפשר התערבות רק כאשר מדינה "אינה רוצה או אינה מסוגלת" להעמיד לדין באופן אותנטי פשעים שבתחום שיפוטה. ישראל מנצלת סעיף זה בציניות על ידי עריכת חקירות פנימיות שטחיות המשמשות כחזית למניעת פיקוח של ה-ICC. הטבח של הינד רג'אב בינואר 2024 וטבח הפרמדיקים ברפיח ב-23 במרץ 2025 ממחישים טקטיקה זו. במקרה של הינד רג'אב, צה"ל הכחיש תחילה כל מעורבות, וטען כי לא היו כוחות בקרבת המקום שבו נהרגה ילדה בת 6 ומשפחתה באש טנק, ואמבולנס שנשלח לחלצם הושמד, והרג שני פרמדיקים. רק לאחר שראיות וידאו וחקירות עצמאיות של Forensic Architecture הוכיחו כי טנק של צה"ל אחראי, הודה צה"ל ב"טעויות", אך לא הוגשו כתבי אישום פליליים – רק סקירה ראשונית זיכתה את החיילים מאשמה. באופן דומה, בטבח ברפיח, צה"ל טען כזב כי כלי רכב הומניטריים היו "חשודים" וקשורים לחמאס, והרג 15 עובדי סיוע, כולל אנשי PRCS והאו"ם, בהתקפה בסגנון הוצאה להורג. צילומי וידאו סתרו מאוחר יותר את הנרטיב הזה, ואילצו את צה"ל להודות בטעויות, אך חקירתו מ-20 באפריל 2025 הסתיימה בממצאים של "התנהגות לא מקצועית" בלבד, תוך הדחת מפקד משנה ומשמעת של אחר ללא אחריות פלילית.

חקירות אלה אינן עצמאיות ואינן יסודיות, שכן הן מסתמכות על עדויות חיילים מגמתיות תוך דחיית ראיות הקורבנות ודוחות זכויות אדם. דפוס הפעולה של צה"ל – פתיחת 47 חקירות לאחר מלחמת עזה ב-2008-2009 עם פחות מ-1% כתבי אישום – מדגיש את חוסר נכונותו להעמיד לדין באופן אותנטי. ישראל גם מאתגרת את סמכות ה-ICC, תוך ערעור על מעמדה המדיני של פלסטין למרות הצטרפותה לחוקת רומא ב-2015, עמדה שנדחתה על ידי לשכת השימוע הראשונית I ב-21 בנובמבר 2024, כאשר אישרה את סמכות השיפוט והוציאה צווי מעצר נגד נתניהו וגלנט. הסנקציות האמריקאיות האחרונות נגד שופטי ה-ICC, שהוכרזו ב-5 ביוני 2025 על ידי מזכיר המדינה מרקו רוביו, מחמירות את ההתחמקות הזו. אמצעים אלה, המכוונים נגד השופטים סולומי בלונגי בוסה, לוז דל כרמן איבנז קרנזה, ריין אדלייד סופי אלפיני גנסו ובטי הוהלר, חוסמים נכסים אמריקאיים ומטילים איסורי נסיעה, ככל הנראה מקפיאים את חשבונות הבנק שלהם דרך רשת SWIFT ומשעים את שירותי מאסטרקארד/ויזה, כפי שנראה במקרה של הפרקליט חאן עם הגישה המופרעת שלו. תמיכה אמריקאית זו, המושרשת בטענות לריבונות, מעכבת את ההליכים ב-ICC, ומחזקת את התחמקות ישראל כניצול מכון של המשלימות כדי לחמוק ממשפט על זוועות מתועדות.

סטנדרטים משפטיים שונים: פלסטינים מול מתנחלים אלימים

מערכת המשפט הישראלית פועלת ככלי דיכוי, כופה משטר משפטי כפול המפר את המנדט של האמנה הרביעית של ז'נבה להגנה שווה בשטחים הכבושים. פלסטינים, כולל ילדים מגיל 12, כפופים למערכת בתי משפט צבאיים המענישה עבירות קלות כמו זריקת אבנים בצעדים דרקוניים. Defense for Children

Palestine מדווח כי 500-700 ילדים נעצרים מדי שנה, חווים אלימות, כליאה בבידוד והודאות כפויות ללא ייצוג משפטי, כפי שתועד בדוח של Human Rights Watch משנת 2015 על התעללות של כוחות הביטחון. ב-2022 נעצרו 137 ילדים, וב-2023 נרשמה עלייה קטלנית, כולל הרג קטינים על ידי צלפים, כפי שנחשף בדוח של הגרדיאן ב-2024. מקרים אלה מובילים לעיתים קרובות למאסר, תוך הפרת האמנה לזכויות הילד.

בניגוד בולט, מתנחלים ישראלים אלימים – מעל 700,000 בגדה המערבית – פועלים תחת החוק האזרחי, ונהנים מחסינות על גזל קרקעות ותקיפות. דוח של בצלם משנת 2021, "משטר של עליונות יהודית", מפרט כיצד מתנחלים, חמושים ונתמכים על ידי מאחזי צה"ל, תופסים מעל 50% מקרקעות הגדה המערבית באמצעות הצתות, מכות ורציחות. התקפת ההצתה בדומא ב-2015, שבה נרצחה משפחה פלסטינית, הובילה להרשעה של מתנחל אחד לאחר שנים של עיכובים, בעוד אחרים חמקו מהצדק. דוח של אדמיר משנת 2023 מאשר כי בתי המשפט הצבאיים פוטרים מתנחלים, שנהנים מהליכים אזרחיים מקלים או ללא הליכים כלל, כאשר בית המשפט העליון מאשר תפיסות קרקע כ"אמצעי ביטחון". אי-שוויון זה מחזק מערכת של שליטה גזעית, הפרה ברורה של הגדרת האפרטהייד בחוקת רומא.

מחקרי מקרה: טבח הינד רג'אב וטבח הפרמדיקים ברפיח

טבח הינד רג'אב וטבח הפרמדיקים ברפיח הם דוגמאות מרשיעות לטקטיקות ההתחמקות של ישראל. בינואר 2024, הינד, ילדה בת 6, ומשפחתה נרצחו באש טנק של צה"ל בעיר עזה, וניסיון חילוץ באמבולנס גם הוא הותקף, והרג את הפרמדיקים יוסף זינו ואחמד אל-מדחון. צה"ל שיקר, וטען כי לא היו כוחות במקום, עד שחקירה של Forensic Architecture ב-2024, הנתמכת על ידי ראיות וידאו וקול, הוכיחה אחרת, ומראה כי הטנק ירה ממרחק של 13-23 מטרים. לא הוגשו כתבי אישום פליליים – החיילים זוכו תחת תירוץ של "התנהגות לא מקצועית". באופן דומה, ההתקפה ברפיח ב-23 במרץ 2025 הרגה 15 עובדי סיוע, כולל אנשי PRCS והאו"ם, בהתקפה על אמבולנסים ורכב של האו"ם. צה"ל טען כזב לקשרים עם חמאס, אך ראיות וידאו מטלפון של פרמדיק חשפו את השקר, ומראות כלי רכב תחת אש עם אורות דלוקים. החקירה של 20 באפריל 2025 מצאה רק "כשלים מקצועיים", והדיחה מפקד משנה ללא אחריות פלילית, למרות שניתוחי גופות אישרו הרג מכוון.

מקרים אלה מדגישים את דפוס הפעולה של ישראל: לשקר עד שמופיעות ראיות בלתי ניתנות להכחשה, ואז לערוך חקירות מדומות כדי לזכות את האשמים, תוך ניצול המשלימות כדי לחסום את סמכות ה-ICC. הסנקציות האמריקאיות נגד שופטי ה-ICC, המפריעות ליכולותיהם הפיננסיות והנסיעות, מחזקות עוד יותר את החסינות הזו, והופכות את בית הדין לחסר אונים לפעול.

בסיס משפטי והשלכות בינלאומיות

פעולות ישראל מפרות את אמנת האפרטהייד ואת חוקת רומא, המגדירות אפרטהייד כדיכוי שיטתי של קבוצה גזעית אחת על ידי אחרת. דוחות של Human Rights Watch משנת 2021 ושל Amnesty International משנת 2022 קובעים כי מדיניות ישראל עומדת בסף זה, תוך ציון חוקים מפלים, הגבלות תנועה והרג. הדווח המיוחד של האו"ם ב-2022 אישר אפרטהייד בשטחים הכבושים, ממצא שישראל דוחה כפוליטי. חוסר היכולת של ה-ICC להתגבר על חקירות מדומות אלה – למרות צווי מעצר ב-2024 – מוחמר על ידי הסנקציות האמריקאיות. רשת SWIFT, תחת סמכות השיפוט האמריקאית, מאלצת בנקים עולמיים להקפיא את חשבונות השופטים, בעוד מאסטרקארד/ויזה משעה שירותי אשראי, והכנסה לרשימות איסור טיסה מגבילה נסיעות, כפי שנראה במקרה של חאן. ה-ICC והאו"ם מגנים זאת כהתקפה על הצדק, כאשר האיחוד האירופי מציע חוק חוסם, אך ההתחמקות של ישראל נמשכת.

ההתחמקות של ישראל מסמכות ה-ICC היא אסטרטגיה מחושבת, המנצלת לרעה את המשלימות כדי לשמר מערכת משפטית דו-רמות המדכאת פלסטינים תוך הגנה על מתנחלים וחיילים. טבח הינד רג'אב ורפיח,

עם השקרים החשופים שלהם וזיכוי האשמים, לצד הסנקציות האמריקאיות המשתקות את שופטי ה-ICC, הן ראיות בלתי ניתנות לערעור של משטר זה. הקהילה הבינלאומית חייבת לפעול – לדרוש חקירות עצמאיות, להטיל סנקציות נגדיות ולאכוף את צווי המעצר של ה-ICC – כדי לפרק את המבנה דמוי האפרטהייד הזה ולהביא צדק לקורבנות.